

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Gymnázium, Brno, Slovanské náměstí 7
Šablona:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Název projektu:	Inovace výuky na GSN prostřednictvím ICT
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0940
Autor:	Kamila Novotná
Tematická oblast:	Latinská gramatika: Lexikologie a lexikum
Název DUMu:	XVIII. Právnícké frazeologismy
Kód:	VY_32_INOVACE_LA.2.18
Datum:	10.6.2013
Cílová skupina:	Žáci středních škol
Klíčová slova:	právnícké obraty – právnícké frazeologismy – římské právo
Anotace:	Tento dokument je lexikálním minimem pro laiky v závěru středoškolského vzdělávání.

Obtížnost: **** (z možných *****)

Časová náročnost: 1 vyučovací hodina nikoli souvisle

XVIII. Právnícké frazeologismy/obraty

Římské právo vytvořilo nejstarší evropský právní řád, používalo se po celý středověk a stalo se základem velkých evropských kodifikací. Je základem současného evropského kontinentálního systému soukromého práva. Zároveň je římské právo pedagogickou disciplínou přednášenou na právnických fakultách i vědním oborem (právní romanistika) využívajícím poznatky z historie, klasické filologie, numismatiky, epigrafiky a dalších oborů.

Žijeme v právním státě a některé obraty z oboru práva tak můžeme slyšet v každodenní praxi. Římskoprávní terminologie je dodnes pro svou výstižnost běžně užívána pro argumentaci.

Základní terminologie:

ius naturale	přirozené právo
ius civile	občanské právo
ius gentium	právo národů
pater familias	otec rodiny (jen v právním postavení, ne biologicky)
culpa lata	hrubá nedbalost
bonum vacans	nikomu nepatřící majetek
vitium latens	skrytá vada
senatus populusque Romanus	senát a národ římský (na veřejných místech, památkách a listinách)
corpus iuris civilis	soubor/sborník občanského práva; též: zákoník císaře Iustiana
actio bonae fidei	žaloba v dobré víře
actio in rem	žaloba ve věci
a mensa et toro	od stolu a lože (středověká formule pro rozvod)
uxor in manu	manželka v područí (zj. v moci manžela)
poena capitalis	hrdelní trest
leges XII (duodecim) tabularum	zákony dvanácti desek (první kodifikace římského práva)
senatusconsulta (<i>na mincích SC</i>)	rozhodnutí senátu
edicta magistratum	edikty/výnosy magistrátů/úředníků
constitutiones principum	císařské konstituce/ustanovení
responsa prudentium	dobrozdání znalců
cum clausula	s doložkou
res familiaris	rodinné jmění
per dolum	podvodem
de facto	skutečně
de iure	podle práva
pro emptore	ve prospěch kupce
corpus delicti	předmět doličný (vztahující se k činu)
per vim	násilím, silou

Právní zásady:

Audiatur et altera pars	Ať je slyšena i druhá strana (nejen žalující, ale i obžalovaná)
Agere, cavere, respondere	Žalovat, mít se na pozoru, dávat rady (dávat dobrá zdání) = charakteristika činnosti

	římských advokátů
Allegans contraria non est audiendus	Kdo vypovídá rozporně, nemá být slyšen
Culpa lata dolo comparabitur	Hrubá nedbalost bude srovnávána se zlým úmyslem
Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat	Břemeno důkazů leží na tom, kdo něco tvrdí, ne na tom, kdo něco popírá
Fraus est celare fraudem	Zatajovat podvod je podvod
Honeste vivere, alterum non laedere, suum quique tribuere	Důstojně žít, druhému neškodit a každému dopřát, co jeho jest
Ignorantia iuris non praesumitur nec toleratur	Neznalost práva se nepředpokládá a ani se netrpí
Impossibilia nulla est obligatio	nemožné není (žádným) závazkem. (K nemožnému závazek nevznikne)
In dubio pro reo (iudicandum est)	V pochybnosti (je třeba rozhodnout/má být rozsouzeno) ku prospěchu obžalovaného
Interest rei publicae, ne sua re quis male utatur	Stát má zájem na tom, aby nikdo neužíval špatně svůj majetek (aby lidé nezneužívali svůj majetek)
Iudex aequitatem semper spectare debet	Soudce musí mít stále na zřeteli spravedlnost
Iura naturae sunt immutabilia	Práva přírody jsou nezměnitelná (Přirozená práva se nedají změnit)
Ius publicum privatorum pactis mutari non potest	Právo veřejné nelze měnit úmluvami osob soukromých
Iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi	Spravedlnost je pevná a trvalá snaha poskytnout každému, co jeho je právem
Lata culpa est nimia negligentia, id est non intellegere quod omnes intellegunt	Hrubá nedbalost je přílišné nedbání, to jest nevědění toho, co vědí všichni
Pater incertus; mater semper certa est	Otec nejistý; matka je vždy jistá
Nasciturus iam pro nato habetur	Ten, kdo se má narodit, považuje se za už narozeného
Ne bis de eadem re	Ne dvakrát o téže věci (dva soudní případy o tomtéž)
Periculum est emptoris	Nebezpečí postihuje kupce. Nebezpečí je na kupci.
Nemo ad alium plus iuris transferre potest, quam ipse habet	Nikdo nemůže na jiného převést více práva, než sám má
Nihil probat, qui nimium probat	Nic nedokazuje, kdo dokazuje příliš mnoho
Omnis enim obligatio aut ex contractu aut ex delicto nascitur	Každý závazek vzniká buď ze smlouvy nebo z deliktu/přechinu
Servus nullum caput habet	Otrok nemá právní subjektivitu
Pacta sunt servanda	Úmluvy se musí dodržovat
Qui bono (fuerit)	Komu ku prospěchu? (Komu to prospěje? Komu to bude dobré?)
Qui tacet consentire videtur (ubi loqui potuit et debuit)	Kdo mlčí, (když mohl mluvit a měl,) zřejmě souhlasí
Semel heres semper heres	Jednou dědic, vždycky dědic: když se člověk jednou prohlásí za dědice, nemůže již názor změnit (a může tak zdědit třeba jen dluhy)

Superficies solo cedit	Povrch ustupuje půdě: co je pevně spojeno s půdou, patří vlastníkovu půdy
Solvere dicimus eum, qui fecit quod facere promisit	Říkáme, že plnil ten, kdo udělal, co slíbil
Volenti non fit iniuria	Tomu, kdo je svolný, se neděje bezpráví
Voluntatis est suscipere mandatum, necessitatis consummare	Přijmout příkaz je otázkou vůle, splnit příkaz je nutností
Summum ius, summa iniuria	Vrchol práva, vrchol bezpráví
Ambulatoria est voluntas defuncti usque ad vitae supremum exitum	Vůle zůstavitele je proměnlivá až do posledního okamžiku života
Casum sentit dominus	Za náhodnou škodu odpovídá vlastník
Lex posterior derogat priori	Zákon pozdější ruší předchozí
Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem	Znát zákony neznamená držet se jejich slov, ale znát jejich moc (účinnost) a sílu
Testis unus – testis nullus	Jeden svědek – žádný svědek
in dubio mitius	Při pochybnosti (postupovat) mírněji
Periculum in mora	Nebezpečí v prodlení

Otázky ad XVIII:

- 1. Které z uvedených práv najdeme i dnes v českém právu?*
- 2. Které z výrazů by měl ovládat zákazník při nákupu?*
- 3. Jak se nazývá první a jak poslední kodifikace římského práva v antice?*
- 4. Který trest je nejvyšší?*
- 5. Na konci smlouvy může být uvedena jistá část, třeba menšími písmeny, které bychom měli také věnovat pozornost; jak se jmenuje?*
- 6. Jakou otázku si klade detektiv, pátrá-li po motivu násilného činu?*
- 7*. Která ze zásad „předbíhá“ v čase?(2 případy)*
- 8*. Které vyjádření nelze již dnes považovat za pravdivé (díky objevům v biologii)?*

Materiál je určen pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech středních škol. Jakékoli další využití podléhá autorskému zákonu.

Šedová, M. *Latina pro právníky*. Brno 2005³. ISBN 80-210-3805-5. (Skriptum Právnické fakulty Masarykovy univerzity)

Skřejpek, M. *Římské soukromé právo*. Plzeň 2011. ISBN 978-80-7380-334-6.